

Een gezamenlijk keuzevak Gastheerschap voor vmbo-leerlingen

'GEWOON BEGINNEN!'

In de omgeving 's-Hertogenbosch werken het Koning Willem 1 College (mbo), SG De Overlaat en de Bossche Vakschool (vo) met elkaar samen rondom twee leerlijnen: vanuit HBR/horeca wordt samengewerkt aan het keuzevak Gastheerschap en vanuit het vmbo-profiel D&P en de Academie van Orde en Veiligheid (AOV) van het mbo wordt samengewerkt rondom het keuzevak Geüniformeerde Beroepen. Omdat de samenwerking met elk van de twee vo-scholen anders is uitgewerkt, bestaat het leerlab 's-Hertogenbosch feitelijk uit vier sub-leerlabs: de horeca-route met De Overlaat, de horeca-route met de Bossche Vakschool, AOV met De Overlaat en AOV met de Bossche Vakschool. Vandaag zijn we op bezoek bij het sub-leerlab waarin het KW1C en De Overlaat samenwerken aan de leerlijn HBR/horeca en spreken hier met Marieke Trip en Twan Musters, respectievelijk projectleider en stuurgroep lid van het programma Doorlopende Leerlijnen van het KW1C, en met Servaes van den Broek, teamleider bij SG De Overlaat.

Twan Musters

Marieke Trip

Servaes van den Broek

Van een meeloopdag naar het keuzevak gastheerschap

De samenwerking begon simpel: leerlingen een keer mee laten lopen op het mbo. Servaes van den Broek: “Wij waren al een tijdje aan het zoeken naar doorlopende leerlijnen en probeerden aansluiting te vinden bij de ROC’s in de regio. Bij KW1C kregen we met Twan een goede ingang en hebben we al snel afgesproken: laat leerlingen van De Overlaat een aantal middagen meedraaien op het mbo en vandaaruit kijken we wat mogelijk is.”

Dat vertaalde zich al snel in de wens om leerlingen het keuzedeel gastheerschap volledig op het mbo te laten volgen. Leerlingen van De Overlaat hebben donderdag een praktijkdag op hun lesrooster staan; zij komen dan naar het KW1C. Het KW1C heeft vier opleidingsrestaurants, samen vormen zij een weerspiegeling van de horeca in de markt: van een lager tot een hoger segment. De vmbo-leerlingen uit het leerlab konden ervaring opdoen in het midden- en het hogere segment.

Aandacht voor pedagogiek en beroepshouding

Voor leerlingen bleek het ontzettend leerzaam om in deze restaurants van het KW1C mee te draaien. Tegelijkertijd was het ook een flinke overstap vanuit de vertrouwde vmbo-school. Ook de mbo-docenten moesten wennen aan de jongere vmbo-leerlingen. Servaes: “Leerlingen waren ook wel kritisch over de ‘landing’ op het ROC. Pedagogisch hebben zij een andere benadering nodig, maar dit werd door docenten

en medestudenten op het mbo niet altijd herkend. Leerlingen hadden daardoor het gevoel dat zij als ‘extra handjes’ werden toegevoegd aan de serveerploeg en voelden zich soms onzeker.”

Marieke Trip herkent dit: “We merkten dat de dagstart anders moest: vmbo’ers hebben andere behoeften: meer begeleiding bij wat er van hen verwacht wordt, meer aandacht voor beroepshouding en -gedrag. Dat vraagt niet alleen om inhoudelijke kennisoverdracht, maar ook om een andere pedagogische aanpak. Docenten van het mbo kunnen in dit opzicht veel leren van hun collega’s van het vmbo. Door deze zoektocht kom je erachter welke onderdelen nog versterkt moeten worden. Wellicht gaan we het eerste deel van het traject op de vmbo-locatie verzorgen.”

Twan Musters geeft een concreet voorbeeld: “Als leerlingen op het vmbo hebben geleerd hoe zij aardappels brunoise moeten snijden (in kleine blokjes, red.), wil dat niet automatisch zeggen dat ze die kennis ook kunnen vertalen naar andere terreinen. Als je dan de opdracht geeft ‘snijd brunoise van een wortel’, kun je een verwarde blik krijgen omdat het geleerde nog niet is toegepast op een ander ingrediënt en in een andere context. Wanneer je dan uitlegt dat het om hetzelfde principe gaat als bij een aardappel, lukt het natuurlijk, maar je moet als docent snappen waar de aarzeling van leerlingen vandaan komt, hoe je hen kan helpen de vertaalslag te maken en hoe je daarmee ook hun zelfvertrouwen kan stimuleren.”

Cyclisch ontwerpen

Terug naar het begin. Hoe kwam de samenwerking eigenlijk tot stand? Een samenwerking in de regio 's Hertogenbosch begint - uiteraard - met koffie en een Bossche bol. "Je moet alle fasen doorlopen met elkaar. Van de eerste kop koffie, elkaar goed leren kennen, de ideeën- en uitprobeerfase, tot het vieren van successen, ook de kleine tussendoor. Al die fasen hebben een functie," vertelt Marieke.

Twan: "We waren gestart met het schrijven van een projectplan. Maar al snel merkten we dat zo'n projectmatige aanpak niet de juiste energie en motivatie gaf. Docenten wilden veel liever in ontwikkelteams werken, met een cyclisch proces: beginnen, kijken wat nodig is, bijstellen en weer doorgaan. Dat vroeg om flexibiliteit die we met een vooraf bepaald projectplan niet hadden kunnen bereiken. En het past bij ons uitgangspunt 'Teams aan zet!'"

Juist door niet alles van tevoren uit te willen denken kwam er al snel beweging in het project. Dat wil niet zeggen dat er geen obstakels waren. Die waren er in praktische bezwaren en 'gedoe': het organiseren en financieren van vervoer voor leerlingen van het vmbo in Waalwijk naar het mbo in Den Bosch, groepsgroottes, verzekeringen en werkkleding voor de leerlingen. Toch hielp het om dit niet allemaal vooraf op te willen lossen en juist pragmatische oplossingen te verzinnen op het moment dat het zich voordeed. "We begonnen gewoon

en spraken expliciet ons commitment uit: 'die samenwerking gaat er sowieso komen' en al doende vonden we het wiel uit en losten we de 'gedoetjes' op," benadrukt Twan.

Verbreden en verdiepen

Ook de ambitie ontwikkelde zich gaandeweg. "In het begin spraken we vooral over de wens om het ontwikkelpad van de leerling te versnellen. Maar we merkten al snel dat dit geen doel op zich was. Het gaat bij jongeren niet alleen om kennis en vaardigheden, maar ook om levenservaring en rijpheid. Onze insteek veranderde dus in de wens om te verbreden en te verdiepen. Gaandeweg kwamen we erachter dat het toch mogelijk is om te versnellen, maar het is dan niet meer het primaire doel, maar een bijvangst."

Jongeren die op het vmbo al mbo-onderdelen krijgen, zoals kennis over wijnsoorten, kunnen deze 'gewonnen tijd' vervolgens benutten om te verdiepen of verbreden. Bijvoorbeeld door te kiezen voor een extra specialisatie zoals barista of snijtechnieken.

Samenwerking op verschillende niveaus

Inmiddels staat de samenwerking tussen Twan, Marieke en Servaes als een huis. Toch zien ze ook kansen voor versterking. Vooral ten aanzien van het versterken van de samenwerking en uitwisseling tussen vmbo- en mbo-docenten onderling. Servaes: "Vooraf hadden we onze curricula en keuzedelen gedeeld. Onze

externe procesbegeleider ging deze analyseren en dat was inhoudelijk heel goed en nuttig, maar we realiseerden ons pas later dat we eigenlijk docenten met elkaar in gesprek hadden moeten laten gaan. Onlangs hebben we de docenten bij elkaar gezet, dat zouden we een volgende keer al in een veel eerder stadium doen." Twan vult aan: "Servaes en ik hebben veel contact gehad voordat de docenten in beeld kwamen – en dat was ook goed, want er was veel voorwerk nodig. Het is belangrijk om scherp te houden dat andere betrokkenen op tijd aanhaken."

Nieuwsgierig?

Lees hier meer over het leerlab uit s'-Hertogenbosch.

En dat geldt niet alleen voor docenten. Marieke: “Het management moet snel de “ja maars” van tafel vegen. Het helpt niet als je cirkeltjes blijft draaien rondom vervoer, dan kun je geen vervolgstappen zetten. Het draagvlak vanuit bestuur en MT is belangrijk en geeft ruimte voor innovatie. Je wilt ook niet dat docenten zich hiermee bezig hoeven te houden.” Servaes: “Voor ons werkte het om gewoon aan de slag te gaan, zonder veel overleg op bestuurlijk niveau. Tegelijkertijd hebben we bestuurders wel nodig voor de borging en afspraken over formatie.”

Twan herkent die behoefte aan bestendiging: “De samenwerking is nu nog grotendeels afhankelijk van gemotiveerde individuen. En dat is logisch, want in het begin heb je kartrekkers nodig om in beweging te komen. We komen nu in de fase waarin we de initiatieven minder afhankelijk willen maken van mensen, door de samenwerkingsafspraken te bestendigen in heldere kaders.”

Toekomstplannen

Bij een ontwikkelgerichte aanpak horen tussentijdse evaluaties en het identificeren en doorvoeren van verbeteringen. Dat betekent bijvoorbeeld dat er mogelijk een tussenstap richting het keuzedeel wordt ingebouwd. Servaes legt uit: “Voor sommige leerlingen is meteen zo’n keuzedeel op het mbo een te grote sprong in het diepe. We overwegen om voor een volgende groep te beginnen met verdiepende gastlessen gegeven door het mbo, over bijvoorbeeld wijn, vlees of duurzaamheid,

om de overgang naar het meewerken in een professioneel restaurant te verzachten.” En er liggen meer ontwikkelambities. “We hebben nu een aansluiting gecreëerd, maar je kan aan de start nog meer gezamenlijk doen: qua opdrachtformulering, beoordelingscriteria, voorlichting aan ouders en natuurlijk ten aanzien van het pedagogisch begeleiden van jongeren. We hebben wel gemerkt dat het helpt om te kaderen: we waren gestart met twee groepen, zowel voor de keuken als de bediening. Maar als je zo ontwikkelgericht bezig bent, helpt het om niet teveel tegelijk op te pakken: we gaan nu eerst de bediening doorontwikkelen.”

Tegelijkertijd zijn er ook op andere terreinen wensen om de doorlopende lijnen vmbo-mbo door te ontwikkelen. “Rondom uiterlijke verzorging ligt er ook zo’n wens. En kortgeleden zijn we in gesprek gegaan met een aantal directeuren van de economische opleidingen van het KW1C. Ook zouden we wat we nu hebben voor de HBR-route willen verbreden naar andere ROC’s in de regio.”

Genoeg te doen dus – en dat is niet voor niets! “Onze uiteindelijke ambitie is een echte doorlopende leerroute. In mijn ideaalplaatje wisselen we collega’s en gastlessen uit en delen we stageplaatsen. Het vmbo en mbo staan beide onder druk, er is straks een groot tekort aan beroepsmensen. We hebben bijvoorbeeld maar acht HBR-leerlingen. De noodzaak om samen te werken in het beroepsonderwijs wordt alleen maar groter.”